

PROBLÉM PÍSANIA MIEN HISTORICKÝCH OSOBNOSTÍ Z OBDOBIA UHORSKÝCH DEJÍN

DUŠAN KOVÁČ

K napísaniu tohto príspevku ma inšpirovala recenzia Júliusa Bartla uverejnená v tomto čísle *Historického časopisu*. Július Bartl vytyka autorom recenzovanej publikácie (Tünde Lengyelová – Gábor Várkonyi), že v celej publikácii píšu mená maďarskou ortografiou. On sám v recenzii používa písanie mien ortografiou „poslovenčenou“, teda stretávame sa tu s Baťáňom i s Jurajom Turzom a pod. V prípade mená Nádasdy však používa aj Július Bartl obe formy, teda Nádašdy i Nádasdy. Priznám sa, že nie je mi jasné, čo je maďarské, či pomadžarčené na mene Thurzo, Bethlen, či Báthory. Viem len, že v tejto forme písali svoje meno jeho nositelia a v tejto forme sa obvykle tieto mená vyskytujú aj v historických prameňoch. Rovnako mi nie je jasné, čo je slovenské na mene Láni (s dlhým „á“), keďže je to, ako Július Bartl uvádza, meno odvodené od latinského slova Lanius a tiež by som bol veľmi zvedavý o aké argumenty sa opiera jeho tvrdenie, že Jonáš Mednyánszky bol slovenský šľachtic. Bartlova recenzia tak vytvorila zvláštnu situáciu, že v jednom časopise a v jednej recenzii sa stretávame s dvojakým písaním toho istého mená, teda popri Báthory aj Bátor, popri Nádasdy aj Nádašdy. Autor recenzie v závere píše, že táto vec je na dlhšiu diskusiu. V tom s ním treba súhlasiť. Táto diskusia je už veľmi aktuálna.

Poslovenčovanie historických mien sa opiera o súčasné *Pravidlá slovenského pravopisu* (1991, 1998, 2000). Jazykovedci však majú pravdu, ak tvrdia, že takéto písanie historických mien presadili historici. Rozhodla o tom skutočne Komisia pre historickú terminológiu pri Historickom ústave SAV a tento spôsob sa začína používať od roku 1980. V súvislosti s tým sa musím pozastaviť nad dvoma skutočnosťami. Po prvé je prekvapujúce, že práve historici preukázali taký malý zmysel pre tradíciu a po druhé, že porušili jedno zo základných pravidiel svojej práce: písať mená, či už osobné, alebo geografické v súlade s historickými prameňmi.

Predovšetkým v priebehu 19. storočia, ale už aj predtým, sa skutočne niektoré mená pomadžarčovali. Bola to doba politického i kultúrneho nacionalizmu. Pomadžarčovanie prebiehalo dvojakým spôsobom. Jednak sa začal používať maďarský pravopis v historických menách už neexistujúcich historických osobností, ale maďarský pravopis a maďarizovanú formu mien začali používať aj samotné, vtedy žijúce osoby. Ak niekto spolu s pomadžarčeným menom prevzal súčasne aj maďarskú identitu, je korektné tento fakt rešpektovať. Dokumentuje to, okrem iného, aj v slovenskej literatúre často opakovaný a zdôrazňovaný proces maďarizácie. Už v 19. storočí sa stretávame aj so slovakizovaním niektorých mien, aj keď tento jav nie je veľmi častý a vzhľadom na konkrétnu historickú situáciu nezanechal trvalejšie stopy. Bolo to niečo, čo bolo charakteristické pre dobu vrcholiaceho nacionalizmu. Ak však vnímame fakt pomadžarčovania mien ako jav negatívny, je ťažko pochopiť presadzovanie násilného poslovenčovania historických mien, keď slovenský jazyk v zásade preberá zo všetkých jazykov pôvodné formy mien. Kto dokáže zdôvodniť, že „Ziči“ je niečo iné ako „Šekspír“? Ustanovenie navrhnuté Komisiou pre